

## MOKSLAS

# Mokslo populiarintojai ieško naujų komunikacijos formų

**Nedrąsiais žingsneliais į internetą vieną koją įkėlę lietuviško mokslo populiarintojai jau rengiasi naujiems žygiams.**

Egidijus Jurgelionis

Praėjusiais metais organizacija „Society of Biology“ įteikė kasmetinius apdovanojimus už geriausius mokslo komunikacijos projektus. Nugalėtojais tapę Kembridžo universiteto vyresnysis mokslo darbuotojas Chrisas Smithas ir Mančesterio universiteto doktorantė Elizabeth Granger apdovanoti už mokslo populiarinimo kampanijas, kurių pagrindinis kanalas nebuvo internetas: Ch.Smithas rengė laidas BBC eteriye, o E.Granger daugiausia vedė mokslo populiarinimo dirbtuves jaunimui.

Tačiau Lietuvoje daugiausiai vilčių dedama į komunikaciją internete, kai į pagalbą srities profesionalams ateina entuziastai. 2011 m. atliktoje studijoje „Mokslo populiarinimo sistema“ pabrėžiama, kad stiprioji mokslo populiarinimo situacijos Lietuvoje pusė yra šios srities populiarinimo entuziastų gausa. Būtent jų iniciatyva vykdomi didžiausi šalyje mokslo populiarinimo projektai.

Na, o Lietuvoje ant entuziastų pečių dažnai užkraunami mokslo populiarinimo projektams internetas sukuria puikias sąlygas, nes nereikia didelių investicijų į sklaidos kanalų kūrimą ar pirkimą. Vienintelis rūpestis – sukurti turinį. Interneto galimybės vis dažniau sėkmingai pasinaudoja ir mokslo komunikacijos specialistai.

## Specialistai vežasi entuziastus

Prieš Naujuosius metus veikti pradėję tinklalapis „Ldkistorija.lt“ nuo pat idėjos pradžios turėjo tapti jaunimui patraukliu šaltiniu apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriją. Vilniaus universiteto vykdomam projektui publikacijas rengė apie penkiasdešimt istorikų iš visų Lietuvos aukštųjų mokyklų. Per metus buvo parengta apie 700 publikacijų. Kol kas pildyti interneto puslapio naujomis publikacijomis nežadama.

„Norėdami paskleisti žinią apie projektą sudarėme susitarimą su savaitraščiu „15min“, kuriam suteikėme teisę nemokamai publikuoti tekstus už tai, kad jame prierašu prie publikacijų populiarinamas mūsų projektas. Planuojame, kad ateityje autorių teisių licencijos turėtų leisti perpublikuoti tekstus visiems norintiems. Norime, kad autorių darbo rezultatas pasiektų kuo daugiau skaity-

tojų“, – teigia „Ldkistorija.lt“ projekto vadovas Žilvinas Jančoras.

Jo teigimu, per mėnesį nuo puslapio paleidimo lankytojų padaugėjo iki tūkstančio per dieną. Tiesa, palyginti su anksčiau pradėjusiais veikti mokslo populiarinimo tinklalapiais, šis rezultatas tebėra kuklus.

Kauno technologijos universiteto studentų Aliaus Noreikos ir Vytauto Valinsko studijų metais įkurtas mokslo populiarinimo tinklalapis „Technologijos.lt“ užima 39 vietą „Audience.lt“ sudarytoje sausio mėnesio populiariausių lietuviškų tinklalapių reitingo lentelėje. Sausį jame bent kartą apsilankė beveik 9 proc. šalies interneto vartotojų. „Technologijos.lt“ skaitiklio duomenimis, pastarąjį mėnesį lankytojų būta nuo 16 iki 34 tūkst. per dieną. Nors pagal skaitytojų skaičių svetainė negali lygintis su didžiaisiais naujienų portalais, A.Noreikos nuomone, maži mokslo populiarinimo tinklalapiai gali varžytis su didžiųjų portalų mokslo ir technologijų skyriais.

„Konkurencingumą lemia daug priežasčių: teminė informacija nepaskęsta tarp įvairių kitų straipsnių, aprašoma daugiau įvykių, kuriems didieji naujienų portalai net



**Naują tinklalapį „Ldkistorija.lt“ (kairėje) aplanko iki tūkstančio, o seniau veikiančią „Technologijos.lt“ - iki kelių dešimčių tūkstančių lankytojų per dieną**

neskiria dėmesio, susiformuoja savotiška bendruomenė, diskutuojanti apie įvykius. Mes stengiamės pateikti platesnį požiūrį į tas pačias aktualijas, publikuojame straipsnius, kurių autoriai – savo sritį išmanantys mokslininkai, technologijų entuziastai“, – teigia A.Noreikia.

## Universitetai išlieka tylūs

Mokslo naujienų tinklalapiai paprastai susiduria su ta pačia problema kaip ir kitos žiniasklaidos priemonės – naujienų apie Lietuvos mokslininkų laimėjimus trūkumu. Mokslo populiarinimo laidų autorius Rolan-



**Universitetai ir juose dirbantys mo-**

das Maskoliūnas pastebi, kad aukštųjų mokyklų ir mokslo centrų parengtos informacijos apie jų vykdomą veiklą ir tyrimus trūksta, o dažniausiai informaciją siunčia solidų vardą turinčios ir Lietuvoje veikiančios įmonės, tokios kaip „Thermo Fisher Scientific“. Iš Lietuvos universitetų aktyviausiai komunikuoja Vilniaus universitetas.

Vis dėlto, A.Noreikos teigimu, universitetai ir institutai pastaruoju metu mokslo komunikaciją taip pat pradeda vertinti, nors informacija dažnu atveju galėtų būti ir kokybiškesnė, o lietuviškų mokslo naujienų trūkumą tenka kompensuoti verčiant mokslo naujienas iš užsienio.

„Lietuvos akademinėje visuomenėje labai menkas dėmesys skiriamas visuomenės švietimui. Mokslininkams keliami reikalavimai nuolat publikuoti mokslinius straipsnius tarptautiniuose recenzuojamuose mokslo leidiniuose, tačiau visiškai neskatinama arba labai menkai skatinama tuos pačius tyrimus skelbti masinės komunikacijos priemonėse. Matome pasekmes – mokslininkai dirba sau, o žiniasklaida sau“, – svarsto A.Noreika.

Internetas sukuria ir kitą problemą: nors mokslininkai gali rengti ir publikuoti naujienas patys, be žiniasklaidos darbuotojų įsikišimo pateikti informaciją populiariai pavyksta ne visiems. „Ldkistorija.lt“ projekte, be pusšimčio mokslininkų, dirbo ir profesio-



AMATONŲ NUOTRA

ai skatinami aktyviau viešinti savo pasiekimus ir tyrimų rezultatus, tačiau tą daro vangiai ▲

nalūs redaktoriai, kurie peržiūrėjo, suvienodino visų publikacijų stilių.

Vis dėlto šalies mokslininkai skatinami aktyviau populiarinti savo tyrimų rezultatus. Lietuvos mokslo premijos nuostatose numatyta, kad laureatai savo darbo tema turi surengti viešą paskaitą visuomenei. R.Maskoliūno manymu, tai natūralus reikalavimas, turint omenyje, kad moksliniai tyrimai dažniausia finansuojami iš mokesčių mokėtojų kišenės.

## Mokslo populiarumo stabdys – pinigai

Lėšų mokslui populiarinti taip pat stinga – skirstant finansavimą mokslo populiarinimas tarp mūsų šalies mokslo prioritetų nepatenka. Bet lietuvius gelbsti ES parama. Lietuvos mokslų akademijos vykdomam projektui „Nacionalinės mokslo populiarinimo priemonių sistemos sukūrimas ir įgyvendinimas“ iš Europos socialinio fondo ir LR biudžeto buvo skirta 2,948 mln. Lt, kurias panaudoti privalu per 2,5 metų. „Tai nėra labai didelė suma, turint omenyje jos panaudojimo laikotarpį ir partnerių skaičių, tačiau nuveikti kai ką gero su šiais pinigais galima“, – mano Lietuvos mokslų akademijos ryšių su visuomene atstovas R.Maskoliūnas.

Beje, susidomėjimo sulaukęs projektas „Ldkistorija.lt“ taip pat finansuojamas europinėmis lėšomis. Ž.Jančoro teigimu, pinigai buvo panaudoti vertingiems Joachimo Lelevelio žemėlapiams skaitmeninti, tinklalapiui sukurti bei tekstų autorių hono-

rarams mokėti.

Studijos „Mokslo populiarinimo sistema“ autoriai atkreipia dėmesį į seną tiesą, kad lėšų kiekis dar negarantuoja nei mokslo popu-



**Mokslo populiarinimo laidų autorius R.Maskoliūnas sako, kad viena didžiausių problemų, su kuria susiduria mokslo naujienų tinklalapiai, yra naujienų apie Lietuvos mokslininkų laimėjimus trūkumas.**

liarinimo veikalo kokybės, nei efektyvumo. Tai priklauso nuo turimų išteklių panaudojimo. Su tuo sutinka ir Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto docentas Rimvydas Laužikas. Jis primena, kad

## Lankomiausi pasaulyje mokslo populiarinimo tinklalapiai

(unikalių lankytojų mln. per mėnesį, 2013 m. vasario duomenimis)

1. „howstuffworks“	12
2. „NOAA“	10
3. „Discovery“	9,4
4. „NASA“	8,9
5. „ScienceDirect“	4,5
6. „ScienceDaily“	2,4
7. „nature“	1,8
8. „treehugger“	1,7
9. „PopSci“	1,4
10. „ScienceBlogs“	1,25

Šaltinis: eBizMBA

tokie interneto projektai, kaip astronomijai populiarinti skirtas tinklalapis „Lietuvos dangus“ ar archeologiją populiarinantis Lietuvos archeologijos draugijos tinklalapis, gimė ne dėl ES projektų, o viena geriausių erdvių mokslo komunikacijai yra jau dabar Lietuvoje puikiai funkcionuojantis bibliotekų tinklas.

Baltijos pažangių technologijų instituto iniciatyva kuriamos mokslo populiarinimo laidos „Mokslo sriuba“ taip pat remiamos žiūrovų, kurie laidos rengėjams gali skirti 2 proc. pajamų mokesčio. Laidos skelbiamos vaizdo įrašų platformoje „YouTube“, „Delfi TV“ projekte. Skaičiuojama, kad vieną laidą abiejuose kanaluose vidutiniškai peržiūri keliolika tūkstančių interneto vartotojų. „Manau, šis projektas iš tiesų pasiteisino, nuolat plečiasi žiūrovų ratas. Be to, laidos tampa profesionalesnės, nes vedėjas ir rengėjų komanda nuo pirmosios laidos gerokai patobulėjo“, – teigia Baltijos pažangių technologijų instituto direktorius Tomas Žalandauskas.

## Komunikuos mobiliaisiais įrenginiais

„Veido“ pašnekovų nuomone, ateityje vizualumas ir interaktyvumas turėtų būti neatsiejama sėkmingų mokslo populiarinimo projektų dalis: jaunimas vis dažniau renkasi animuotą, vaizdinę medžiagą, garso įrašus, o ne tekstinę informaciją. Be to, visame pasaulyje mokslo komunikaciją veikia populiarėjantys mobilieji įrenginiai – išmanieji telefonai bei planšetiniai kompiuteriai.

„Ldkistorija.lt“ projekto vadovas užsimena, kad jau gautas finansavimas sukurti mobilijai programėlei, kuri leistų skaityti tinklalapio medžiagą mobilijame įrenginyje. Planuojama, kad programėlė vartotojams suteiktų daugiau galimybių nei kompiuteris. Pavyzdžiui, ji leistų išnaudoti GIS technologijos galimybes, tai yra konkrečioje vietoje skaityti tuos straipsnius, kurie susiję su ta vieta. Užsienyje mokslo populiarinimo projektai išnaudojant mobiliuosius įrenginius – jau nebe naujiena. Kai kurie projektai populiarumu varžosi su komerciniais

gaminiais. Pavyzdžiui, praėjusių metų pabaigoje Nacionalinė aeronautikos ir kosmoso administracija (NASA) pristatė mobiliejiems įrenginiams skirtą mokslo populiarinimo žaidimą „Space Communication and Navigation: NetworKing“. Žaidėjams siūloma užimti komunikacijos tinklų inžinieriaus poziciją. Juo siekiama parodyti, kaip kosminės misijos vadovai ir mokslininkai bendrauja su orlaiviuose ir palydovuose dirbančiais misijos dalyviais. ■

